
Πρεβεζάνικα Χρονικά

Αρ. 34-35 (1997)

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 34-35 (1997)

Ο Αλέξανδρος Φιλαδελφεύς και ο Δήμος Πρέβεζας

Χρήστος Σκανδάλης

doi: [10.12681/prch.29238](https://doi.org/10.12681/prch.29238)

Copyright © 2022, Χρήστος Σκανδάλης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Σκανδάλης Χ. (2022). Ο Αλέξανδρος Φιλαδελφεύς και ο Δήμος Πρέβεζας. *Πρεβεζάνικα Χρονικά*, (34-35), 19–25.
<https://doi.org/10.12681/prch.29238>

ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΚΑΝΔΑΛΗΣ

Συνταξιούχος δάσκαλος – συγγραφέας

Ο Αλέξανδρος Φιλαδελφεύς και ο Δήμος Πρέβεζας

Είναι απαραίτητο να διευκρινισθεί ευθύς εξαρχής ότι εδώ θα γίνει λόγος για τη συνεργασία που είχε ο αρχαιολόγος Αλέξανδρος Θ. Φιλαδελφεύς με το Δήμο Πρέβεζας, κατά την πραγματοποίηση των ανασκαφών στη αρχαία Νικόπολη από τον πρώτο, και στο διάστημα 1913-1927¹. Συγκεκριμένα, θα βγουν στο φως ανέκδοτα στοιχεία για τη συμβολή του Δήμου Πρέβεζας στις ανασκαφές της Νικοπόλεως που εκδηλώθηκε έμπρακτα με οικονομική ενίσχυση, αλλά και με κάθε μορφή ηθικής συμπαράστασης στον αρχαιολόγο Φιλαδελφέα και το έργο του.

Η αγαστή και κυρίως η εποικοδομητική και αποτελεσματική αυτή συνεργασία μεταξύ Δήμου Πρέβεζας και αρχαιολόγου Φιλαδελφέως γίνεται καταφανής και επι-

1. Ο Αλέξανδρος Φιλαδελφεύς (1866-1955), γιος του λόγιου και νομικού Θεμιστοκλέους και εγγονός του εκδότη Χρ. Φιλαδελφέως-Νικολαΐδη, σπούδασε φιλολογία και ζωγραφική στα Πανεπιστήμια Αθηνών και Μονάχου. Διδάκτωρ της Φιλοσοφικής Σχολής του Εθν. Πανεπιστημίου το 1895 και υφηγητής το 1896, επιδόθηκε με ζήλο στην αρχαιολογία και πραγματοποίησε ανασκαφές σε διάφορους αρχαιολογικούς χώρους. Όμως, η αρχαιολογική του σκαπάνη δέθηκε με τη Νικόπολη, στην οποία πραγματοποίησε ανασκαφές από το 1913 έως το 1927 και έφερε στο φως τον περισσότερο αρχαιολογικό θησαυρό της Ρωμαϊκής και Χριστιανικής Νικοπόλεως. Επιτυχής ανασκαφή του θεωρείται η αποκάλυψη των δύο Βασιλικών, Δουμετίου και Αλκίσιονος με τα εξαιρετα ψηφιδωτά δάπεδα, καθώς και του Μνημείου Αυγούστου στο λόφο Μιχαλίτσι. Διετέλεσε εταίρος και μέλος του Δ.Σ. της Αρχαιολογικής Εταιρείας επί σειράν ετών, έφορος αρχαιοτήτων και διευθυντής μουσείων, Ολυμπίας, Επιδαύρου, Ακρόπολης και του Εθνικού Αρχαιολογικού. Έγραψε πολλά άρθρα και συγγράμματα με θέματα αρχαιολογικά, καλλιτεχνολογικά, κ.λπ.

βεβαιώνεται, αφενός από τα Πρακτικά Συνεδριάσεων του Δήμου και αφετέρου από τα γραπτά του αρχαιολόγου, [βιβλίο του Νικόπολις, Πρακτικά Αρχαιολογικής Εταιρείας (ΠΑΕ) και Αρχαιολογική Εφημερίς (ΑΕ)]².

«... Ὅφειλω χάριτας, ἰδιαίτερος δὲ πρὸς τὸν Δήμον Πρεβέζης καὶ τοὺς ἑκάστοτε Δημάρχους, οἵτινες πάντες ἀνεξαιρέτως ἐπεδείξαντο ἐξαιρετικὸν διὰ τὴν Νικόπολιν καὶ ἐργασίαν μου διαφέρον. Καὶ πρὸς πολλοὺς διακεκριμένους πολίτας καὶ βουλευτὰς τῆς Πρεβέζης ὁμοίως ἐκφράζω τὴν εὐγνωμοσύνην μου, ἰδιαίτερος δὲ πρὸς τὸν ἐπιφανῆ ἱατρὸν καὶ τέως βουλευτὴν Πρεβέζης κ. Γερογιάννην, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ ζῶσα ἱστορία τῆς πατρίδος του καὶ τοῦ ὁποῖου ἡ ἐγκυκλοπαιδικὴ μόρφωσις καὶ εὐρυμάθεια καταπλήττουσι πάντα τοὺς γνωρίζοντας αὐτὸν ἐκ τοῦ σύνεγγυς. Ὁ κ. Γερογιάννης ὑπῆρξε πάντοτε ὁ ἀληθὴς πρόμαχος τοῦ μεγάλου ἔργου τῆς Νικοπόλεως...».

Ἔτσι εξέφρασε τὴν ἀπειρὴ εὐγνωμοσύνη του ὁ Αλ. Φιλαδελφεὺς πρὸς τὴν πόλιν τῆς Πρέβεζας στο μικρὸ βιβλίο του *Νικόπολις* το 1928³. (Και μάλιστα τὴ χρονιά που «ο δημόσιος υπάλληλος Πρεβέζης» καὶ ποιητὴς Κ. Καρυωτάκης αυτοκτονοῦσε, γιατί του ἔφερνε πλῆξη ἡ Πρέβεζα!).

Ὅπως εἶναι γνωστό, ὁ Αλ. Φιλαδελφεὺς ἀρχισε τὶς ανασκαφές στὴ Νικόπολη σὶς 4 Ἰουλίου 1913. Δηλαδή, τέσσερις περίπου μῆνες μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Ἠπείρου, ὅταν ἀκόμη τὸ κῶμα ἦταν νωπὸ ἀπὸ τὸ αἶμα τοῦ πολέμου 1912-13. Οἱ ανασκαφές στὴ Νικόπολη ἦταν οἱ πρῶτες στὸ κῶρο τῆς Ἠπείρου μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση.

Ὁ Αλ. Φιλαδελφεὺς μόλις στα πρῶτα ἔτη τῶν ανασκαφῶν ἔφερε στὸ φῶς λάρνακες με γλυπτά, εὐρήματα ἀπὸ ἀνωρυγμένους τάφους, τὰ θεμέλια καὶ τὴν ἐπιγραφή στὸ Μνημεῖο τοῦ Αυγούστου στὸ λόφο Μικαλίτσι καὶ ἔστησε τὸ πρῶτο μικρὸ μουσεῖο στὸ Διοικητήριο Πρέβεζας καταρχὴν καὶ στὸ ισόγειο τοῦ Δημαρχείου κατόπιν. Πράγματι, πολλοὺς κῶρους στὴν ἀρχαία Νικόπολη ἀνέσκαψε ὁ Φιλαδελφεὺς καὶ πλοῦσια ἦταν τὰ εὐρήματα. (Εἶναι δημοσιευμένα στα ΠΑΕ καὶ στα διάφορα τεύχη τῆς ΑΕ)⁴. Ἀλλὰ, τὰ πλέον ἐκπληκτικὰ καὶ μοναδικὰ στὸ εἶδος τοὺς εὐρήματα ἦταν αὐτὰ στὴ θέση “Βασιλόσπιτο” τοῦ ἀρχαιολογικοῦ κῶρου τῆς Νικόπολης. Ἐδῶ ἡ σκαπάνη τοῦ Φιλαδελφεῶς ἔφερε στὸ φῶς τὰ περίφημα ψηφιδωτὰ τῆς “Βασιλικῆς Δομετίου”!

Ὅμως, ἀπὸ τὴν πρῶτη κιόλας μέρα τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ πλούτου αὐτοῦ τῶν ψηφιδωτῶν τῆς χριστιανικῆς Νικοπόλεως ἀρχίζει ὁ ἀγῶνας τοῦ ἀρχαιολόγου Αλ. Φιλαδελφεῶς γιὰ τὴν προστασία τοὺς ἀπὸ τὴ φθορὰ καὶ καταστροφὴ που θὰ ἐπέφεραν: θερμότητα, υγρασία, πάγος καὶ προπάντων οἱ βροχές. Τότε, μὴ βρίσκοντας ἀνταπόκριση ἀπὸ τὸ ἀρμόδιο ὑπουργεῖο, στήριξε τὶς ἐλπίδες προστασίας τῶν ψηφιδωτῶν σὶς τοπικὲς ἀρχές καὶ μάλιστα στὸν Δήμο Πρέβεζας, με τὸν ὁποῖο διατηροῦσε ἀριστες σχέσεις. Ἀφού, λοιπὸν ἔφερε τὸν Δῆμαρχο Κων. Τόλια καὶ τὸ Δημοτικὸ Συμβού-

2. ΠΑΕ ἐτῶν: 1913, 1914, 1915, 1916, 1921, 1922-23, 1924-26. ΑΕ ἐτῶν: 1914, 1916, 1917, 1918, 1922. Καὶ Ἀλεξάνδρου Φιλαδελφεῶς, *Νικόπολις, συνοπτικὴ ἱστορία καὶ περιγραφή ἀνασκαφῶν, 1913-1927*, Ἀθήναι, 1928. Ἀναδημοσίευση, “Δωδώνη” 1960, με μικρὲς περικοπές.

3. Αλ. Φιλαδ. *Νικόπολις*, ὅπ. παρ.

4. ΠΑΕ καὶ ΑΕ, ὅπ. παρ.

λιο πολλές φορές στη Νικόπολη να ειδούν και αποθαυμάσουν τον αρχαιολογικό θησαυρό των ψηφιδωτών, υπέβαλε σχετικό έγγραφο στο Δήμο Πρέβεζας, με το οποίο ζπούσε οικονομική ενίσχυση για κατασκευή «στεγάστρου εκ κηρωτής οθόνης». Το Δημοτικό Συμβούλιο ανταποκρίθηκε στο αίτημα του Αλ. Φιλαδελφέως, όπως φαίνεται με την παρακάτω συνεδρίαση και πράξη του της 2-9-1915⁵:

«29η Πράξις

» Τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον Πρεβέζης συγκείμενον ἀπὸ τὸν Προεδρεύοντα Δημάρχον Κωνσταντῖνον Τόλιαν καὶ τοὺς Δημοτικούς Συμβούλους Σεῖχ Σαμπρήν, Σωτήρ. Ζέλην καὶ Χρήστον Σωτηρέλην,

Συνελθὸν εἰς συνεδρίασιν ἐν τῷ Δημαρχιακῷ Καταστήματι καὶ ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριάσεων σήμερον τὴν 2αν τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου τοῦ 1915 ἔτους, ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος Τετάρτην καὶ ὥραν 4½ μ.μ. κατὰ πρόσκλησιν τοῦ προεδρεύοντος Δημάρχου καὶ λαβὸν ὑπ' ὄψιν τὸ ὑπ' ἀριθμ. 143 ἐ.ἔ. ἔγγραφον τοῦ διευθύνοντος τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Νικοπόλεως Ἐφόρου Ἀρχαιοτήτων κ. Ἀ. Φιλαδελφέως, δι' οὗ οὗτος ζητεῖ, ὅπως ψηφισθῇ πίστωση πρὸς στεγασμὸν ἐκ κηρωτής οθόνης τῶν ἐν Νικοπόλει ἀποκαλυφθέντων ψηφιδωτῶν, ἅτινα ἄνευ τοῦ ἀμέσου τούτου μέτρου ἀπειλοῦνται ὀλοσχερῶς ὑπὸ τῶν βροχῶν νὰ καταστραφῶσι.

» Τὸ Συμβούλιον λαβὸν ὑπ' ὄψιν ταῦτα καὶ ὅτι τὰ ἀνευρεθέντα εἶναι μεγάλης ἀξίας ὡς ἀντελήφθη τοῦτο καὶ ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως καὶ ἐπιθυμοῦν ὅπως προφυλαχθῶσι ταῦτα πρὸς τε τὸ συμφέρον τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς πόλεώς μας.

» Ἀποφαίνεται ὁμοφώνως καὶ ψηφίζει:

1) Ἐγκρίνει τὴν χορήγησιν ποσοῦ ἐκ τριακοσίων δραχμῶν, εἰς βάρος τοῦ ἀποθεματικοῦ κεφαλαίου τῆς ἐφετεινῆς χρήσεως, πρὸς τὸν ἐνεργοῦντα τὰς ἀνασκαφὰς Ἐφορον τῶν Ἀρχαιοτήτων διὰ τὴν κατασκευὴν καλυμμάτων ἐκ κηρωτής οθόνης πρὸς στεγασμὸν τῶν μοναδικῶν τούτων τῆς ἀρχαιοτάτης χριστιανικῆς τέχνης μνημείων.

2) Ἀναθέτει τῷ Δημάρχῳ τὴν ἐνέργειαν τῶν δεόντων πρὸς ἔγκρισιν τοῦ παρόντος διὰ τὰ περαιτέρω.

» Ἐγένετο καὶ ἐξεδόθη ἐν Πρεβέζῃ αὐθημερόν.

Ὁ Προεδρεύων Δημάρχος

Κ. Τόλιας

(Υπογραφές)

Τὰ μέλη

Σεῖχ Σαμπρής,

Σ. Ζέλης,

Χρ. Σωτηρέλης »

Ἡ κηρωτή οθόνη δε θα ἴταν ἄλλη ἀπὸ τὸ γνωστὸ “κηρωτό”, τὸ κηρόπανο, τὸ κοινῶς λεγόμενον μουσαμά (εἰδικὸ ὕφασμα ἐμποτισμένο με κηρί καὶ ἄλλες χημικὲς ουσίες, γιὰ νὰ καταστῆ ἀδιάβροχο).

Τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν ἀγωνία τοῦ Φιλαδελφέως γιὰ τὴν κατασκευὴ σκεπαστρῶν στα ψηφιδωτὰ διαπιστώνουμε καὶ ἀπὸ ἄλλο γραπτό του ἀργότερα:

5. Πρακτικὰ Συνεδριάσεων Δήμου Πρεβέζης, ἔτους 1915. Πράξις 29/2-9-1915. Ἀρχεῖο Δημοτ. Βιβλιοθήκης Πρέβεζας.

«... Ούδεμίαν δὲ εἶχον οὐδαμόθεν ἀρωγὴν, μόλις δὲ καθικετεύων τὸν τότε δήμαρχον Πρεβέζης, τὸν ἀγαθώτατον καὶ εὐγενῆ τὴν ψυχὴν ἀείμνηστον Τόλιαν, ἔπεισα αὐτὸν ν' ἀνεγείρη ὁ Δῆμος Πρεβέζης ἔν ὑπόστεγον ἀντὶ πεντακοσίων δραχμῶν, ὅπως στεγασθῆ τὸ μέγα ψηφιδωτὸν τῆς Προθέσεως. Βραδύτερον κατώρθωσα, ἵνα καὶ τὸ ὑπουργεῖον Παιδείας ἀνεγείρη ὅμοιον ἀπέναντι ἐκείνου πρὸς στέγασιν τοῦ ψηφιδωτοῦ τοῦ Διακονικοῦ... Τουναντίον μὴ ληφθείσης οὐδεμιᾶς περὶ τούτων φροντίδος πρὸς στερέωσιν καὶ συμπλήρωσιν ἠναγκάσθη μόνος νὰ στερεώσω ταῦτα προχείρως μὲ μείγμα τσιμέντου, ἀσβέστου καὶ ἄμμου, νὰ καλύψω δὲ κατόπιν δι' ἄμμου, ἣν περ ἐκόμισα δι' ἐργατῶν ἐκ διαφόρων ρυακίων τῆς Νικοπόλεως, διότι δὲν πρέπει νὰ εἶναι αὕτη ἐκ θαλάσσης. Παρ' ὅλα δ' ὅμως αὐτὰ μετὰ ἔτη ἐφύτρωσαν καὶ ἐπὶ τῆς ἄμμου παντοῖοι θάμνοι καὶ διάφορα χόρτα παράσιτα...»⁶.

Την ἐπόμενη χρονιά, 1916, ὁ Αλ. Φιλαδελφεὺς υπέβαλε καὶ πάλιν ἐγγράφως αἴτημά του πρὸς τὸ Δῆμο Πρέβεζας. Αὐτὸ το μαθαίνουμε ἀπὸ τα Πρακτικά του Δημοτικού Συμβουλίου καὶ συγκεκριμένα ἀπὸ τὴν «28 Συνεδρίασιν τοῦ τῆς 21 Σεπτεμβρίου 1916, ἡμ. τετάρτη, 5 μ.μ. Δήμαρχος Κων. Π. Τόλιας, Παρόντα Μέλη: Σεῖχ Σαμπρῆς, Σωτ. Ζέλης, Ἰω. Αὐγερινός, Ἰωσήφ Λεβῆς, Γεώργιος Περδικάρης. (Παράγρ. Π Θεμάτων): Ἐνακοίνωσις τῆς ὑπ' ἀριθμ. 406 ἐ.ἔ. ἀναφορᾶς τοῦ ἐνεργοῦντος τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Νικοπόλεως Ἀρχαιολόγου κ. Ἀ. Φιλαδελφέως»⁷.

Ἡ ἀνακοίνωσις καὶ συζήτησις τῆς ἀναφορᾶς τοῦ Φιλαδελφέως δὲν ἐγένετο σ' αὐτὴ τῆ Συνεδρίασιν τοῦ Δημοτικού Συμβουλίου Πρέβεζας. Αναβλήθηκε γιὰ τὴν ἐκτακτὴ «29 Συνεδρίασιν τῆς 28 Σεπτεμβρίου 1916, ἡμέρ. Τετάρτη». Ὅμως καὶ πάλι ἀναβλήθηκε. (Ἔτσι, δὲν γνωρίζουμε, ἀν καὶ πότε συζητήθηκε τὸ αἴτημα τοῦ Φιλαδελφέως).

Ἡ ἀναφορὰ τοῦ ἀρχαιολόγου δὲν βρέθηκε στα Ἀρχεῖα. Εἶναι, ὅμως βέβαιον ὅτι με αὐτὴ θα ἐκθέτονταν τὰ γνωστὰ προβλήματα γύρω ἀπὸ τὴς ἀνασκαφές στὴ Νικόπολη καὶ θα προβάλλονταν ἀπήματα.

Γιὰ ἕναν ἄλλο Δήμαρχο Πρέβεζας ὁ Αλ. Φιλαδελφεὺς θα γράψει τὸ 1922:

«Τελευτῶν ὀφείλω νὰ εὐχαριστήσω πᾶσας τὰς Διοικητ. καὶ στρατιωτικὰς ἀρχάς, αἵτινες μεγάλως ὑπεβοήθησαν τὸ ἔργον μου. Ἰδιαίτερος δὲ πρέπει νὰ ἐκφράσω τὰς θερμοτάτας μου εὐχαριστίας πρὸς τὸν Δήμαρχον Πρεβέζης Κων. Ἰ. Ρέντζον, ὅστις παντοιοτρόπως μὲ συνέδραμεν ἐν μέσω ἀπείρων δυσχερειῶν, ἃς συνήντησα ἐφέτος ἐν Νικοπόλει. Ὁ κ. Ρέντζος ἀντελήφθη ὡς οὐδεὶς ἄλλος τὴν μεγάλην σημασίαν, ἣν ἔχει ἡ Νικόπολις διὰ τὴν ὅλην Ἠπειρον ἰδιαίτατα δὲ διὰ τὴν Πρέβεζαν. Δεκάκις τουλάχιστον ἦλθεν εἰς Νικόπολιν, ἀφήσας πᾶσαν ἄλλην ἐργασίαν του, ἵνα ἐπὶ τόπου συζητήσωμεν καὶ λύσωμεν τὸ μέγα πρόβλημα τῆς διαφυλάξεως καὶ συντηρήσεως τῶν ἐν Νικοπόλει ἀρχαιοτήτων»⁸.

Τὴν ἴδια χρονιά ὁ Φιλαδελφεὺς ἔκανε διάλεξιν στὴν Πρέβεζα γιὰ «τὴν Ἱστορίαν καὶ τὰ μνημεῖα τῆς Νικοπόλεως», στὴν ὁποία «παρέστησαν ὅ,τι ἐπίσημον καὶ διακε-

6. Αλ. Φιλαδ. Νικόπολις, ὅπ. παρ.

7. Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημ. Συμβουλίου Πρεβέζης, ἔτους 1916, ὅπ. παρ.

8. ΠΑΕ ἔτους 1922-23, σελ. 44.

κριμένον περικλείει ἡ μικρὰ αὕτη ἡπειρωτικὴ πόλις». Από τη διάλεξη αυτή εισπράχθηκαν 3.000 δρχ. τις οποίες ο ομιλητής φιλοδόξησε να διαθέσει για την ίδρυση "αναμνηστικού Μνημείου" στη Νικόπολη, αφού εκεί στα ερείπιά της δόθηκε η μάχη για την απελευθέρωση της Πρέβεζας από τον τουρκικό ζυγό⁹.

Σε δύο ακόμη συνεδριάσεις του, επί Δημαρχίας Βασ. Μπάλκου το 1926, ασχολήθηκε το Δημοτικό Συμβούλιο Πρέβεζας με τον αρχαιολογικό χώρο της Νικόπολης, ύστερα από προφορική εισήγηση των αρχαιολόγων που πραγματοποιούσαν τις ανασκαφές, Γ. Σωτηρίου και Αλ. Φιλαδελφέως. Τα αποσπάσματα αυτά των Πρακτικών των Συνεδριάσεων έχουν ως εξής:¹⁰

«Πρακτικά τῆς ΙΖ΄ Συνεδριάσεως τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου Πρεβέζης τῆς 7ης Ἰουλίου 1926, ἡμ. Τετάρτη ὥρα 10.30 π.μ.

Εἰσηγητής: Β. Μπάλκος, Δήμαρχος. Παρόντα μέλη: Ν. Λάζαρος, Β. Πουτέσης, Α. Μαυρογεώργης, Ἰ. Κλοντζάρης, Ἄρ. Παπαδόπουλος, Ν. Γέρος, Π. Καθθαγίας, Γ. Ποῦρος, Δ. Θεοφύλακτος, Ἰεσουλά Κοέν, Χρήσιος Σωτηρέλης. Ἀπόντα μέλη: Ἄρ. Δόνος, Θ. Μποντίνας, Δ. Λελόβας, Π. Μουστάκης, Σ. Κανέλλος, Ἰ. Κακαμπίνης, Δ. Σταθόπουλος.

» Β' Εἶτα ὁ κ. Δήμαρχος ἠτήσατο παρὰ τοῦ Συμβουλίου, ὅπως ἐγκρίνη καὶ καταβληθῶσιν ἐκ μέρους τοῦ Δήμου εἰς τὸν καθηγητὴν κ. Χρήσιον Κοντὸν δραχμαὶ δέκα χιλιάδες (10.000) ἐπιμελητὴν τοῦ Ἐφόρου Ἀρχαιοτήτων Πρεβέζης, αἵτινες νὰ διατεθῶσιν ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὰς γενομένας ἐν Νικοπόλει ἀνασκαφὰς πρὸς ἐξεύρεσιν διαφόρων ἀρχαιοτήτων καὶ τοῦτο ἵνα προικισθῇ τὸ Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον Πρεβέζης μὲ πλείονα εἶδη ἀρχαιολογικῆς ἀξίας, πρᾶγμα ὅπερ θὰ ἀποβῇ λίαν ὠφέλιμον διὰ τὸν Δῆμον.

» Τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον ἀκούσαν τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Δημάρχου λεχθέντα καὶ ἔχον ὑπ' ὄψει του τὰ διὰ μακρῶν ἐκτεθέντα αὐτῷ προφορικῶς κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς συνεδριάσεως ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Σωτηρίου καὶ τοῦ ἀρχαιολόγου κ. Φιλαδελφέως, ἀφιχθέντων ἐνταῦθα πρὸς ἐπιθεώρησιν καὶ ἐνέργειαν ἀνασκαφῶν.

» Ἀποφαίνεται ὁμοφώνως καὶ ψηφίζει: Ἐγκρίνει ὅπως καταβληθῶσιν ἐκ μέρους τοῦ Δήμου εἰς τὸν Καθηγητὴν κ. Χρήσιον Κοντὸν, ἐπιμελητὴν τοῦ Ἐφόρου τῶν Ἀρχαιοτήτων Πρεβέζης, δραχμαὶ δέκα χιλιάδες (10.000), αἵτινες θὰ διατεθῶσιν ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὰς γενομένας ἐν Νικοπόλει ἀνασκαφὰς πρὸς ἐξεύρεσιν διαφόρων ἀρχαιοτήτων ἐκ τοῦ Ἀποθεματικοῦ Κεφαλαίου τῆς τρεχούσης χρήσεως ὡς μὴ ἀναγραφομένης εἰδικῆς πρὸς τοῦτο πιστώσεως καὶ ἐπὶ ἀποδώσει λογαριασμοῦ εἰς τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον ἐντὸς τριῶν μηνῶν ἀπὸ τῆς ἐξοφλήσεως τοῦ ἐκδοθησομένου σχετικοῦ ἐντάλλματος πληρωμῆς.

» Μεθ' ὃ διελύθη ἡ συνεδρίασις.

Ὁ Πρόεδρος

Β. Μπάλκος

Τὰ μέλη

(Υπογραφές 10, ευανάγνωστες ἢ δυσανάγνωστες)»

9. Ὁπ. παρ.

10. Πρακτικά Δήμου Πρεβέζης ἔτους 1926, Συνεδριάσεις ΙΖ΄ τῆς 7-7-1926 καὶ ΚΔ΄ τῆς 1-12-1926.

«Πρακτικά της ΚΔ' Συνεδριάσεως του Δημοτικού Συμβουλίου Πρεβέζης της 1ης Δεκεμβρίου 1926 (ήμ. Τετάρτη).

Εισηγητής: Β. Μπάλκος, Δήμαρχος. Παρόντα μέλη: Ν. Λάζαρος, Β. Πουτέσης, Χρ. Σωτηρέλης, Α. Μαυρογεώργης, Α. Παπαδόπουλος, Ί. Κλονιζάρης, Ί. Κοέν, Θ. Μποντίνας, Δ. Λελόβας, Ν. Γέρος, Σ. Κουνέλος, Π. Καββαγίας. Απόντα μέλη: Γ. Τζοῦρος, Ί. Κακαμπίνης, Π. Μουσιτάκης, Δ. Θεοφύλακτος, Δ. Σταθόπουλος. (Στη στήλη του εισηγητή Δημάρχου αναγράφονται και: Αρ. Κυριάκης, Νομομηχανικός, Ν. Λάζαρος, Νομικός Σύμβουλος).

» (Θέμα) 2. Εἶτα υπεβλήθη ὑπὸ τοῦ κ. Δημάρχου ὁ λογαριασμός τῆς ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου τῶν Ἀρχαιοτήτων 8ης Ἀρχαιολογικῆς Περιφερείας γενομένης δαπάνης διὰ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου Πρεβέζης πρὸς τακτοποίησιν τῶν ὑπ' ἀριθμ. 49 καὶ 207 χρήσεως 1926-1927 χρηματικῶν ἐνταλμάτων (ἐπὶ ἀποδώσει λογαριασμοῦ) καὶ παρακαλεῖ τὸ Συμβούλιον ὅπως ἐξελέγχον τοῦτον ἐκδώσει τὴν σχετικὴν ἀπόφασίν του.

» Τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον ἀκούσαν τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Δημάρχου λεχθέντα, διεξεληθὸν τὰ δικαιολογητικὰ στοιχεῖα τὰ ἀπαρτίζοντα τὸν ἀποδιδόμενον λογαριασμόν, θεωρεῖ ὅτι τὰ δαπανηθέντα καλῶς διετέθησαν, τὰ δὲ δικαιολογητικὰ ἀποχρόντως δικαιολογοῦσιν ἐκάστην πληρωμὴν.

Ἀποφαίνεται ὁμοφώνως καὶ ψηφίζει:

Ἐγκρίνει τὸν ὑπὸ τοῦ κ. Ἐφόρου τῆς 8ης Ἀρχαιολογικῆς Περιφερείας κ. Ἰωάννου Μηλιάδη ἀποδοθέντα λογαριασμόν, νομιμοποιεῖ τὴν γενομένην δαπάνην ἐκ δραχμῶν δέκα χιλιάδων (10.000) καὶ ἀνατίθῃσι τῷ κ. Δημάρχῳ, ὅπως ἐνεργήσῃ καὶ ἐπισυναφθῶσιν τὰ δικαιολογητικὰ στοιχεῖα εἰς τὰ μνησθέντα χρ. ἐντάλματα».

.....

Γι' αὐτὴ τὴν οικονομικὴ ἐνίσχυση ὁ Γεώργιος Σωτηρίου θα γράψῃ το ἴδιο ἔτος (1926) στα Πρακτικά τῆς Ἀρχαιολογικῆς Εταιρείας (ΠΑΕ):¹¹

«Ἡ παρουσία δύο ἀρχαιολογικῶν ὑπαλλήλων (εννοεῖ τὸν εαυτὸ του καὶ τὸν Ορλάνδο) μετὰ τοῦ ἐπὶ μακρὰ εἶη ἀνασκάπτοντος τὸν ἀρχαιολογικὸν χώρον κ. Φιλαδελφέως ἐν Πρεβέζῃ διήγειρε τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἰθυσόντων τὸν Δῆμον καὶ τῇ προτάσει τῶν ἐχορηγήθη ποσὸν ἐξ 22 χιλιάδων δραχμῶν (10 χιλ. ἐκ μέρους τοῦ Δήμου καὶ 12 χιλιάδες ἐκ μέρους τῆς Λιμενικῆς Ἐπιτροπῆς) πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐν Νικοπόλει ἐργασιῶν».

Οἱ 10.000 δρχ. δόθηκαν μέσω τοῦ Χρήστου Κοντοῦ, καθηγητῆ Γυμνασίου Πρέβεζας, γιατί τότε αὐτός ἦταν καὶ Ἐπιμελητὴς Ἀρχαιοτήτων Νικοπόλεως, ἀλλὰ καὶ πολίτης Πρέβεζας¹². Ἐπομένως, καλυπτόταν καὶ νομικά ὁ Δῆμος Πρέβεζας.

Ἀπὸ τα ἀπολογιστικὰ στοιχεῖα τοῦ δευτέρου Πρακτικοῦ διαπιστώνεται ὅτι τα χρήματα διατέθηκαν «διὰ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου Πρεβέζης».

11. ΠΑΕ 1926, σελ. 126.

12. Ὁ Χρ. Κοντός υπῆρξε καθηγητῆς τοῦ Γυμνασίου Πρέβεζας, Ἐπιμελητὴς Ἀρχαιοτήτων Νικοπόλεως, ἀγωνιστὴς τῆς Δημοκρατίας. Ἡ Δημοτικὴ Βιβλιοθήκη Πρέβεζας φέρει τ' ὄνομά του.

Το Μουσείο Πρέβεζας ίδρυσε ο Αλέξ. Φιλαδελφεύς από του πρώτου έτους των ανασκαφών στη Νικόπολη, 1913¹³. Καταρχήν τούτο “ως πρόχειρο και μικρό” στεγάστηκε στο χώρο “του Διοικητηρίου Πρεβέζης”. Αυτό λίγο αργότερα μεταφέρθηκε “εις τα ισόγεια του Δημαρχείου”, όπου οργανώθηκε, από το Φιλαδελφέα βέβαια, καλύτερα και με περισσότερο αρχαιολογικό υλικό. «Πολλοὶ δὲ ἡμεδαποὶ τε καὶ ξένοι ἐπισκέπτονται τοῦτο ἐν τοῖς ἰσογείοις τοῦ Δημαρχείου Πρεβέζης στεγαζόμενον», θα γράψει ο Φιλαδελφεύς¹⁴.

Μετά δωδεκαετή αγώνα του Φιλαδελφέως το Μουσείο στεγάστηκε εκεί που αυτός επιθυμούσε από του πρώτου έτους των ανασκαφών, “στο οθωμανικό τέμενος (τσαμί)” στο φρούριο Πρέβεζας (γνωστό με το όνομα “Αγίου Ανδρέου”), το οποίο μέχρι τότε χρησιμοποιούνταν ως αποθήκη πυρομαχικών από το Ε΄ Σώμα Στρατού. «... Οὕτω δὲ νῦν θὰ στεγασθῶσιν ἐν τῷ λαμπροτάτῳ χώρῳ πάντα τὰ ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Νικοπόλεως, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ ἐκ τοῦ Νομοῦ Πρεβέζης καὶ ἀλλαχόθεν περισυλλεγόμενα ἀρχαῖα», θα γράψει αυτή τη χρονιά ο φιλόπonos αρχαιολόγος για το Αρχαιολογικό Μουσείο Πρέβεζας, το στεγασμένο στο “τουρκικό τέμενος”¹⁵. Όμως, καταστροφή ανεπανόρθωτη το περίμενε σ’ αυτό το χώρο. Το τσαμί βομβαρδίστηκε στις αρχές του 1941 από τα παλικά αεροπλάνα και το ανεκτίμητης αξίας αρχαιολογικό υλικό ή καταστράφηκε ή σκορπίστηκε και αρπάχτηκε. Τα λίγα εναπομείναντα αρχαιολογικά αντικείμενα μεταφέρθηκαν στο Γυμνάσιο Πρέβεζας και από εκεί χάθηκαν ολότελα, γιατί και το κτίριο αυτό επιτάχθηκε από τον παλικό στρατό. Την περιπέτεια του Μουσείου Πρέβεζας διαδέχθηκε το υπάρχον σήμερα στον αρχαιολογικό χώρο της Νικόπολης¹⁶.

13. ΠΑΕ, 1913, 1921, 1922-23, 1924. ΑΕ: 1922 και 1950-51. Αλ. Φιλαδ. Νικόπολης, όπ. παρ.

14. ΠΑΕ, 1922-23, σελ. 43.

15. ΠΑΕ, 1924, σελ. 111.

16. Χρ. Σκανδάλη, εφημ. *Ἡπειρος* Ιωαννίνων, φύλ. 16-1-1997. Άρθρο για το ιστορικό Μουσείο Πρέβεζας-Νικοπόλεως.